

*Кияшко Олександр Олександрович,
аспірант кафедри цивільного процесу
Національного університету «Одеська юридична академія»
Науковий керівник – к.ю.н., доцент Волкова Н.В.*

ОСОБЛИВОСТІ ДОКАЗУВАННЯ СКОЄННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ФОРМИ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА

Відповідно до положень Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» обставинами, які підтверджують скоєння економічного насильства в сім'ї є умисне позбавлення житла, їжі, одягу, іншого майна, коштів чи документів або можливості користуватися ними, залишення без догляду чи піклування дитини, перешкоджання в отриманні необхідних послуг з лікування чи реабілітації, заборону працювати, примушування до праці, заборону навчатися та інші правопорушення економічного характеру[2].

В науковій літературі економічне насильство характеризується наявністю фінансових зловживань з боку члена сім'ї та може бути виражене в наступних проявах, зокрема:

- зовнішні прояви: брудний одяг, худорлявий вигляд, брудні нігті, вуха, неліковані захворювання, неліковані зуби;
- патерни поведінки: крадіжки, зокрема чужої їжі, а також грошей, трудова діяльність дитини, жебрацтво, постійні запізнення до школи;
- психічні ознаки: відставання у розвитку; відставання у фізичному розвитку; низький рівень розвитку інтелекту; розумова відсталість у особливо тяжких випадках;
- особливості домашньої атмосфери: брак їжі для дитини; відсутність у дитини постільної білизни або наявність брудної постільної білизни; вдома холодно, безлад і антисанітарія у домі;

- особливості поведінки батьків: надовго залишають дітей у інших людей (сусідів, навіть – незнайомців); перешкоджають у навчанні дитини, наприклад забороняють ходити до школи тощо[3].

Отже, перелік життєвих обставин, які кваліфікують діяння особи, як вчинення акту домашнього насильства та визначенні в дужках в диспозиції ст. 173² КУпАП не є вичерпними.

В рішенні Голосіївського районного суду м. Києва від 24.05.2019 року по справі № 752/4527/19. За фабулою справи, дружина (заявник) звернулася до суду з заявою про видачу обмежувального припису на тих підставах, що вона тривалий час зазнає психологічного та економічного насильства з боку свого чоловіка, а саме: позбавлення права користування суспільним житловим приміщенням, перебування під програмою захисту та реабілітації жертв побутового насильства, проживання в притулку. Адвокат чоловіка (кривдника) дізнавшись про проживання потерпілою у притулку почав перевірку достатності підстав та належного оформлення її перебування у притулку. Не отримавши відповіді від Київського міського центру роботи з жінками, адвокат чоловіка подав цивільний позов до Київського міського центру роботи з жінками (Відповідач), третя особа дружина чоловіка (потерпіла) про визнання дій незаконними, оскільки міський центр на думку адвоката порушив порядок та підстави вселення дружини до цього притулку. На думку Голосіївського районного суду м. Києва, обставини ініціювання адвокатом чоловіка заявника зазначеного вище судового провадження, свідчить про переслідування заявниці з метою позбавлення її можливості перебувати в притулку, що також є однією з форм економічного насильства. Таким чином, на думку суду, існують підстави для видачі обмежувального припису щодо кривдника[4].

Ще одним цікавим рішенням в судовій практиці є рішення Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду від 23 квітня 2020 року по справі №712/468/19. На думку Верховного Суду економічне насильство не може

обумовлюватися в «утриманні» грошових коштів з боку кривдника у випадку, якщо заявник має власні самостійні грошові кошти (дохід), якими він може розпоряджатися самостійно без будь-яких обмежень[5]. Крім цього, згідно з висновком Верховного Суду зазначеного в постанові від 30 травня 2019 року у справі № 159/5880/18 вбачається, що не можуть свідчити про наявність скоєння економічної форми домашнього насильства наступні докази:

- ненадання добровільно матеріальної допомоги на утримання доньки, яка продовжувала навчання до досягнення нею 23 років, що підтверджується як правило рішенням суду;

- невідповідальне ставлення до своїх вчинків та наслідків, у тому числі до виховання дітей що підтверджується як правило рішенням суду[6].

Дійсно, жоден з цих доказів не підтверджує безпосередньо спричинення кривдником по відношення до дитини будь-якої форми домашнього насильства, зокрема економічного насильства, а отже не може використовуватися судом в якості обґрунтування підстав щодо видачі обмежувального припису.

Список використаної літератури:

1. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 р. № 1618-IV (зі змінами) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1618?test=XX7MfyтCSgkyу6lIZiCSwOJH14AMs80msh8le6>.

2. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017 року № 2229-VIII // Відомості Верховної Ради України від 02.02.2018 — 2018 р., № 5, стор. 32, стаття 35

3. Степаненко О.В. Економічне домашнє насильство // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc45/26.pdf>.

4. Рішення Голосіївського районного суду м. Києва від 24 травня 2019 року по справі № 752/4527/19 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/81986286>.

5. Рішення Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду від 23 квітня 2020 року по справі №712/468/19 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88909648>.

6. Рішення Верховного Суду від 30 травня 2019 року у справі № 159/5880/18 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/82156783>.